

مرکز مجاز امام صادق (ع)

اصول الفقه (عام و خاص)

دوران بین نسخ و تخصیص ۵

جلسه ۱۳۴

استاد نجار زاده

صورت سوم

عام و خاص تاریخ صدورشان معلوم بوده ولی خاص بر عام مقدم باشد.

این فرض دو صورت دارد:

۱. عام، پیش از وقت عمل به خاص وارد شود؛ که در این صورت، بدون اشکال، خاص را باید مخصص عام قرار داد.
۲. عام، بعد از وقت عمل به خاص وارد گردد.

نکته:

در این فرض، مجالی نیست برای این توهم که عام را ناسخ خاص دانسته و علتش را قبح تأخیر بیان از وقت حاجت قرار دهیم؛ زیرا فرض بالا از باب تقدیم بیان پیش از وقت حاجت می‌باشد و آن هیچ‌گونه قبحی ندارد.

نظر و دلیل مصنف:

خاص را در این فرض نیز بر مخصص بودن عام باید حمل نمود؛ زیرا عام، دلالت بر بیش از این ندارد که مراد جدی عموم است؛ ولی فی نفسه دلالت نمی‌کند بر اینکه حکم واقعی بوده و تابع مصالح واقعیتهای است که برای اشیاء بعنوان اولی ثابت می‌باشند؛ عام، زمانی ناسخ خاص می‌باشد که دلالت کند که عمومیت حکم واقعی بوده و تابع مصالح واقعیته است (در مانحن فیه چنین دلالتی وجود ندارد).

نظریه نسخ:

برخی قائل شده‌اند که لازم است عام را ناسخ خاص قرار داد.

مرکز مجاز امام صادق

دلیل این نظریه:

خاص، به خاطر این که اقوی از عام است، مقدم بر عام می شود و این اقوئیت، زمانی است که در خاص، احتمال دیگری نرود؛ ولی وقتی احتمال منسوخیت برود، دیگر اقوی از عام نیست؛ به همین لحاظ نمی توان گفت مقدم بر عام است و وقتی که مقدم بر عام نباشد و عام مقدم باشد، لازمه آن، قبول نسخ شدن خاص می باشد.

جواب این دلیل:

احتمال ناسخ بودن عام، از اقوی بودن خاص نسبت به عام، نمی کاهد؛ لذا احتمال مزبور، خاص را از صالح بودن برای تخصیص زدن عام خارج نکرده و در نتیجه، بر عام مقدم می گردد؛ زیرا فی نفسه از حیث ظهور، اقوی الحجّتین محسوب می شود.

حتی می توان گفت: اساسا عامی که بعد از خاص وارد می شود ظهوری در عموم نخواهد داشت؛ مگر

ظهور بدوی؛ آن هم نسبت به کسی که از وجود خاص مطلع نباشد.

دلیل این ادعا:

امکان آن هست که متکلم در بیان مرادش از عام، بر همان خاص سابق اعتماد نموده باشد؛ بنابراین مخصّص سابق همچون مخصّص متّصل یا قرینه حالیه محسوب می گردد؛ که بواسطه اش از عموم عام باید رفع ید نمود.

صورت چهارم و پنجم:

(تاریخ صدور عام و خاص هر دو مجهول باشد - تاریخ یکی فقط مجهول و دیگری معلوم باشد)

حکم این دو صورت از آنچه در صور قبلی گفتیم دانسته می شود و آن این است که عام را در هر دو

صورت مزبور، باید تخصیص داد و در این دو صورت، جایی برای توهم نسخ نمی باشد؛ مخصوصا پس از آنکه در تمام صور، احتمال تخصیص را بر نسخ ترجیح دادیم.